

MEMO

Datum : 14 oktober 2022

Van : Rob Moenandar (Sociale Zaken)

Afgestemd met : Noël van Tilburg (Sport), Kevin Heerema (Duurzaamheid), Geert Weken (Bedrijfsvoering)

Aan : college van B @ W / gemeenteraad

Portefeuillehouder: Aimee van der Ham (coördinerend)

Zaaknummer : 48218-2022 (gekoppeld aan 48361-2022)

Onderwerp : Energiearmoede

Inleiding

Met een amendement op de Bestuursrapportage (Berap) 2022 heeft de raad tijdens de raadsvergadering van 27 september jongstleden voorgesteld € 500.000 van het voordelig saldo te reserveren voor de bestrijding van energiearmoede. Hiervan is € 250.000 bestemd voor een vangnetregeling voor inwoners (noodfonds) en € 250.000 voor het duurzaamheidsfonds.

Wegens tijdsgebrek is het onderwerp energiearmoede -en de daarbij behorende twee ingediende moties- doorgeschoven naar de raadsvergadering van 8 november als de programmabegroting staat geagendeerd. De raad heeft dus wel voorgesteld financiële middelen vrij te maken maar heeft nog niet het inhoudelijke debat gevoerd.

Dit memo schetst meerdere facetten van de problematiek van de energiearmoede (vooral: wie treft het?) en is bedoeld als ondersteunend voor het inhoudelijke debat.

Wat is energiearmoede?

Onderzoeksorganisatie TNO stelt dat er sprake is van energiearmoede 'als huishoudens over een laag inkomen beschikken in combinatie met hoge energielasten dan wel een woning van energetisch onvoldoende kwaliteit.' Gemakshalve (en niet helemaal juist) wordt vaak gesteld dat er sprake is van energiearmoede als een huishouden meer dan 10 % van het besteedbaar inkomen uitgeeft aan de energierekening.

TNO heeft op basis van cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek in 2021 onderzoek gedaan naar de omvang van energiearmoede in Nederland en hoe dit over de gemeenten is verdeeld. In Twenterand is de energiearmoede relatief groot: 8,4 % van de huishoudens in de gemeente lijdt aan energiearmoede (in de Westerhaar Vriezenveensewijk is dit 15 %). Daarmee scoort de gemeente hoger dan landelijk gemiddeld en na Almelo (9,4 %) het hoogst van Twente.

Bestrijding energiearmoede: wat doen we al als gemeente?

- In december 2021 is de Verordening Duurzaamheidssubsidie Twenterand 2021-2025 aangenomen door de gemeenteraad. Deze verordening stelt dat woningeigenaren subsidie kunnen krijgen voor maximaal 35 % van investeringen in energiebesparende maatregelen. Hierbij is het subsidiemaximum €3.000 per woning. Als de woning voor 1970 is gebouwd óf als de WOZ-waarde €200.000 of lager is, dan is het subsidiemaximum €5.000 per woning. Het minimumsubsidiebedrag is €1.400. Dit betekent dat minimaal een investering van €4.000 gedaan moet worden om in aanmerking te komen voor de duurzaamheidssubsidie.

Op dit moment wordt nagedacht over het aanpassen van bovengenoemde voorwaarden, zodat er relatief meer subsidie naar isolatiemaatregelen gaat en de subsidie ook aantrekkelijker wordt voor woningeigenaren met een lager inkomen. (De financiële middelen van het duurzaamheidsfonds

komen vanuit het dividend van Zonnepark Oosterwielanden BV waarvan de gemeente 100 % aandeelhouder is.)

- Om huishoudens (zowel woningeigenaren als huurders) die leiden aan energiearmoede te ondersteunen om de energierekening te verlagen heeft de gemeente eerder dit jaar een specifieke uitkering (SPUK) van € 810.267 verleend gekregen. De middelen moeten voor 31 december 2024 besteed worden aan het doel waarvoor ze zijn gegeven en achteraf aan het Rijk verantwoord worden (via Sisa). Gelden die niet of onrechtmatig zijn besteed worden teruggevorderd.

De gemeente is momenteel aan het onderzoeken hoe de middelen het best ingezet kunnen worden. Gedacht wordt aan eenvoudige isolatie maatregelen (tochtstrippen, radiatorfolie, zuinige douchekop etc.) die door een klusbus kunnen worden aangebracht.

- Verder heeft de gemeente financiële middelen ontvangen om een energietoeslag uit te keren aan huishoudens met een laag inkomen. De financiële middelen zijn niet geoormerkt. Een eventueel overschot mag de gemeente houden, een tekort is voor eigen rekening. Het budget is gebaseerd op een toeslag van € 1300 voor huishoudens met een inkomen tot 120 % van het sociaal minimum (bijstandsnorm). Gemeenten hebben de vrijheid om af te wijken van de hoogte van het bedrag en de doelgroep van de toeslag. Dit heeft het college van Twenterand niet gedaan, het college heeft de energietoeslag ingevuld volgens de richtlijnen van het Rijk.

Stand van zaken energietoeslag 2022 (per 13 oktober 2022)

Aanvragen van de energietoeslag 2022 kan tot en met 31 december 2022. Tot nu toe hebben we 1031 energietoeslagen uitgekeerd (stand op 13-10-2022). Hiermee is een bedrag gemoeid van ruim 1.3 miljoen euro (€ 1.340.300). Er liggen nog 189 niet afgehandelde aanvragen.

Het budget dat de gemeente voor de energietoeslag 2022 heeft gekregen bedraagt €1.731.000. Dit is inclusief uitvoeringskosten. Er resteert dus nog € 390.700 voor de laatste twee maanden en de nog niet afgehandelde aanvragen. De verwachting is er geen of weinig budget overblijft.

Bestrijding energiearmoede: wat wordt er landelijk gedaan?

Op Prinsjesdag is verder een reeks aan maatregelen aangekondigd, vooral gericht op het herstellen van de koopkracht van mensen.

- Per 1 januari 2023 komt er een prijsplafond van de energieprijzen voor huishoudens en een deel van het MKB (kleinverbruikersregeling). Tot een gemiddeld verbruik per huishouden komt er een vaste prijs van € 1,45 voor een kuub gas en € 0,40 per kWh stroom. Daarboven moet de hogere marktprijs betaald worden. Omdat de regeling pas ingaat per 1 januari krijgen huishoudens in december alvast €190 ter compensatie. Dit gaat via de energierekening.
- Gemeenten krijgen ook in 2023 budget om de energietoeslag uit te keren. Daarbij krijgt de gemeente de mogelijkheid om € 500 van de energietoeslag voor 2023 al uit te betalen in 2022.
- Per 1 januari gaan het minimumloon en de daaraan gekoppelde uitkeringen met 10,15 % omhoog. Daarnaast gaan de maximale zorgtoeslag, huurtoeslag en het kindgebonden budget structureel omhoog.
- Gemeenten krijgen extra middelen voor armoede- en schuldenbestrijding. In 2022 is dit 50 miljoen, in 2023 en 2024 ieder jaar 150 miljoen. Voor de Twenterand betekent dit jaarlijks enige tienduizenden euro's.
- Het kabinet gaat met energiebedrijven in gesprek over 'coulante betalingsregelingen en het meewerken aan schuldhulpverleningstrajecten'. Minister Jetten stelde recent dat 'niemand deze winter wordt afgesloten' (maar een uitspraak van een minister maakt nog geen wet).
- Het kabinet heeft in de Miljoenennota een bedrag van 50 miljoen euro gereserveerd voor een tijdelijk noodfonds. Het beoogde fonds is een gezamenlijk initiatief van energieleveranciers, maatschappelijke organisaties en het kabinet en wordt gezamenlijk gevuld. Het moet het sluitstuk vormen van alle maatregelen die het kabinet neemt. Opzet is om huishoudens te helpen die,

ondanks alle kabinetsmaatregelen, de komende winter hun energiekosten écht niet kunnen betalen. Nog niet duidelijk is hoe het noodfonds eruit gaat zien. De komende periode wordt uitgewerkt hoe dit noodfonds vormgegeven kan worden.

Amendement Berap 2022

Het amendement op de Berap 2022 maakt € 250.000 vrij voor een vangnetregeling. Daarnaast voegt het € 250.000 toe aan het duurzaamheidsfonds. De genoemde vangnetregeling lijkt specifiek betrekking te hebben op huishoudens en niet op het MKB, organisaties en gesubsidieerde instellingen.

Bij de bestrijding van energiearmoede wordt onderscheid gemaakt tussen de korte termijn (vangnetregeling) en de langere termijn (duurzaamheidsfonds). Met de kanttekening dat het duurzaamheidsfonds uitsluitend bestemd is voor woningbezitters terwijl volgens het onderzoek van TNO vooral huurders lijden aan energiearmoede (75 %).

Vangnetregeling voor huishoudens

Ondanks de maatregelen die genomen gaan worden zullen er huishoudens zijn die onvoldoende geholpen worden. Bijvoorbeeld huishoudens met een bovengemiddeld energiegebruik (om wat voor reden dan ook) of huishoudens die buiten de doelgroep van de energietoeslag vallen.

Om deze huishoudens te ondersteunen en grotere problemen te voorkomen (bijvoorbeeld afsluiting nutsvoorzieningen, huisuitzetting en voortijdig beëindigen van een schuldenregeling) kan de gemeente een vangnetregeling (noodfonds) in het leven roepen. Deze vangnetregeling zal aanvullend kunnen zijn op het voorgenomen noodfonds van het Rijk. Bovendien kan ze gezien worden als voorliggende voorziening voor de bijzondere bijstand.

Voorgesteld wordt de vangnetregeling onafhankelijk van het inkomen te maken zodat ook midden- en hogere inkomens in aanmerking voor de regeling komen. De vangnetregeling moet makkelijk uitvoerbaar zijn (weinig criteria en administratieve lasten) met veel ruimte voor maatwerk. Financiële sturing kan plaatsvinden via een subsidieplafond.

Meerdere gemeenten in de regio zijn momenteel bezig met het opstellen van een vangnetregeling waaronder Enschede, Almelo en Rijssen-Holten. De beleidsregels van de vangnetregeling van Enschede worden volgende week openbaar.

Alternatieven voor een vangnetregeling

Voor wat betreft de hulp aan huishoudens zijn er alternatieven voor een vangnetregeling, zoals het openstellen van de bijzondere bijstand en/of het oprekken van de doelgroep van de energietoeslag (bijvoorbeeld naar 130, 140 of zelfs 150 % van het sociaal minimum). Deze route wordt door veel gemeenten gekozen.

Als we de doelgroep van de energietoeslag verhogen van 120 % tot 130 % van de bijstandsnorm dan komen er ongeveer 200 huishouden bij. De kosten hiervan bedragen € 260.000. Verhogen tot 140 % van de bijstandsnorm zal nog een keer € 260.000 extra kosten.¹ (Hierbij is geen rekening gehouden met huishoudens die wel recht hebben maar niet aanvragen.)

Nadeel van bijzondere bijstand is dat het inkomen van het huishouden een belangrijke rol speelt. Nadeel van de energietoeslag is dat het een generieke maatregel betreft. Valt een huishouden in de doelgroep dan is er recht op de energietoeslag ongeacht of het huishouden daadwerkelijk in de problemen is met het betalen van de energierekening. Bovendien zijn zowel individuele bijzondere bijstand als de energietoeslag openeinderegelingen waardoor financiële sturing lastig is.

¹ In Twenterand heeft ongeveer 5 % van de huishoudens een inkomen rond de bijstandsnorm. Dit cijfer is bekend en is op basis van het aantal bijstandsuitkeringen en andere uitkeringen die gebaseerd zijn op de bijstandsnorm. Als we vanuit dit cijfers doorrekenen met de gegevens van het CBS over de inkomensverdeling in Nederland komen we op het volgende: 660 huishoudens in Twenterand hebben een inkomen tot 100 % bijstandsnorm, 825 huishoudens tot 110 %, 1100 huishoudens tot 120 %, 1300 huishoudens tot 130 % en 1500 huishoudens tot 140 %.

Organisaties en gesubsidieerde instellingen

Niet alleen huishoudens maar ook het MKB, organisaties en gesubsidieerde instellingen komen in de problemen door de hoge energielasten. Zo hebben Stichting de Linde (Manna, Boot en Lichtpunt) en Het Punt al bij de gemeente aan de bel getrokken wegens de hoge energielasten.²

Voor de energie-intensieve midden-en kleinbedrijven komt er in aanvulling op de kleinverbruikers-regeling de Tegemoetkoming Energiekosten-regeling (TEK). De TEK is gebaseerd op het energieverbruik en de omzet van de bedrijven. De compensatie bestaat uit een deel van de kostenstijging dit jaar en in 2023.

Voor andere organisaties en gesubsidieerde instellingen die in de problemen komen door de hoge energieprijzen is vooralsnog geen regeling. Voor waar het sport(accommodaties) betreft vinden er op dit moment, mede op basis van data en inzichten vanuit de VSG, gesprekken plaats tussen VWS directie sport, Binnenlandse Zaken en EZK. Mogelijk leidt dit tot een regeling. De minister heeft aangegeven de Tweede Kamer hierover in november te zullen informeren.

Van organisaties op het gebied van sport en cultuur zijn ons vooralsnog geen signalen bekend.

Samenvatting en advies:

- Opstellen van een vangnetregeling (noodfonds) voor huishoudens die in de financiële problemen zijn gekomen door de hoge energieprijzen. De vangnetregeling is aanvullend op alle andere maatregelen die genomen zijn en nog genomen worden. Een vangnetregeling is voor de korte termijn en is bedoeld om ergere problemen te voorkomen. Oplossingen voor de langere termijn zijn gericht op het verduurzamen van woningen en eventueel het gedrag van mensen, zie daarvoor de regeling gebaseerd op de SPUK-uitkering.
- In afwachting van landelijke ontwikkelingen (VWS, Binnenlandse Zaken en Economische Zaken zijn in overleg voor wat betreft organisaties op het gebied van cultuur en sport, we verwachten hier in november meer duidelijkheid over) ook een vangnetregeling voor organisaties opstellen en hiervoor financiële middelen vrijmaken. We blijven ondertussen alert op eventuele signalen van lokale sport- en cultuurorganisaties.

² De Punt heeft deze zomer aangegeven dat de fors hogere energielasten (€ 40.000) een probleem vormen voor de exploitatie. Stichting de Linde heeft in oktober 2022 aangegeven dat de energielasten over 2022 € 15000 hoger zijn dan begroot en dat ze een lenig heeft moeten afsluiten om de energierekening van november te betalen.